

SIMBOLISMUL EUROPEAN

Studiu de caz

CLASA a XII-a N

A black and white photograph of a long wooden pier extending into the sea. A person is walking away from the camera on the right side of the pier, holding a dark umbrella. The sky is overcast with heavy clouds. Several street lamps are visible along the pier. The water is calm, and the overall mood is somber and atmospheric.

Cuprins:

- Scurt istoric
- Ideologie si estetica
- Trasaturile esteticii simboliste
- Reprezentanti
- Simbolismul romanesc
- Bibliografie

1. Simbolismul este un curent literar aparut in Franta la sfarsitul secolului al XIX-lea, ca reactie impotriva **romantismului** (orientare ideologica, artistica si literara manifestata in prima jumatate a sec. al XIX-lea in spatiul european, caracterizata prin: afirmarea individualitatii si a spontaneitatii, primatul sentimentului si al fanteziei creatoare, expansiunea eului individual, evadarea din realitate in fantezie, respingerea regulilor impuse de clasicism) si **parnasianismului** (curent literar aparut in Franta in a doua jumatate a sec. al XIX-lea ca o reactie impotriva romantismului. In esenta parnasianismul cultiva o poezie rece, impersonala, eliberata de afectivitate).

Simbolismul a fost mai intai o miscare literara, apoi artistica, care a reunit un numar mare de scriitori si artisti din intreaga lume, in baza unui program estetic bine conturat. Gratie caracterului sau cosmopolit, simbolismul, francez la origine, avea sa cucereasca toata Europa si America, cea spaniola si cea anglo-saxona. Aceasta miscare a fost de esenta si de expresie franceza, dar la ea au participat chiar de la inceput straini: greci ca **Jean Moréas**, pseudonimul lui Papadiamantopoulos, flamanzi, anglo-saxoni, evrei, spanioli si multi altii printre care trebuie citata opera realizata si in limba franceza a italianului Gabriele D'Annunzio, a englezului Oscar Wilde si a romanului **Alexandru Macedonski** (colaborator la una din primele reviste ale curentului, *La Wallonie*).

Numele curentului a fost dat de **Jean Moréas** in articolul manifest intitulat „**Le symbolisme**” (18 sept. 1886), publicat in suplimentul literar al ziarului **Le Figaro**; el propune numele curentului simbolist (din gr. **symbolon**, semn).

Acelasi Jean Moréas va intemeia impreuna cu Gustave Kahn revista ***Le Symboliste***.

Numele propus de Moréas se va impune in fata denumirii orientarii moderniste lansate de gruparea lui Paul Verlaine, ***decadentii***, si de revista ***Le Décadent***, aparuta tot in 1886.

René Ghil publica un ***Tratat al verbului*** care sistematizeaza fenomenul **sinesteziei** (auditia colorata, teoria instrumentatiei verbale), tratat important si prin prefata semnata de Mallarmé.

„Sefii” recunoscuti ai scolii simboliste sunt Verlaine si Mallarmé.

Inainte de a fi definita aceasta noua orientare, cu 29 de ani, mai exact in **1857**, cand in poezia europeana se prelungea romantismul, **Charles Baudelaire** publica volumul de poezii ***Les Fleurs du Mal (Florile raului)***, ce continea deja elementele unei noi sensibilitati si anunta, deci, revolutia poetica moderna. Asadar, Charles Baudelaire se situeaza la raspantia dintre romantism si simbolism, iar simbolistii si-l revendica drept precursor, biografia si opera lui intruchipand perfect mitul ***poetului blestemat*** (viata de boem a lui C. B. ilustreaza revolta impotriva societatii si revansa artistului, constient de propria superioritate fata de spiritul burghez):
„Poetul e asemeni cu printul vastei zări/ Ce-si râde de sageată si prin furtuni alearga;/ Jos pe pamant si printre batjocuri si ocari/ Aripile-i imense l-impiedica sa mearga.” (*Albatrosul*, C. Baudelaire)

2. Ideologie si estetica

- Poezia simbolista este una exclusiv a sensibilitatii pure. *Ea nu comunica, ci se comunica;*
- Obiectul poeziei simboliste il constituie stările sufletesti nelamurite, fluide, vagi, muzicale, care sunt transmise recurgand la analogie, la sugestie, utilizand un limbaj poetic inedit;
- Simbolismul respinge conceptul de *mimesis*, de imitatie. Ca obiect al artei este proclamat domeniul impalpabilului si al imaginarului, subconstientul; inclinatia catre stari sufletesti nedefinite, are ca reprezentari: *nelinistea, nevroza, plictisul, spleenul, oboseala, angoasa, disperarea, amaraciunea, macabrul, exotismul;*
- Atitudinea comuna simbolistilor de pretutindeni este respingerea mediocritatii, a platitudinii unei societati stapanite de valorile materiale;
- Simbolistii au recurs la analogie si corespondente, la puterea de sugestie a muzicii si a simbolului;
- Poezia simbolista va deveni fluida, incantatorie.

3. Trasaturile esteticii simboliste

•SIMBOLUL

Se considera ca elementul esential al poeziei simboliste il reprezinta utilizarea *simbolului*, termen care da si numele curentului. Simbolul este un substituent, un procedeu artistic care, in baza unor corespondente sau legaturi, inlocuieste si reprezinta altceva decat elementul concret-real exprimat la prima vedere, este o imagine concreta, avand o semnificatie proprie, pentru o realitate ascunsa, abstracta.

Acest procedeu artistic a existat in toate epocile, dar **simbolismul** se diferentiaza de alte curente atat prin faptul ca da imaginilor poetice functie *implicit*, si nu explicit simbolica, cat si prin faptul ca are multiple semnificatii in contextul poetic.

„Natura e un templu ai carui stalpi traiesc

Si scot adesea tulburi cuvinte, c-ntr-o ceata;

Prin codri de simboluri petrece omu-n viata

Si toate-l cerceteaza c-un ochi prietenesc.” (C. Baudelaire, Corespunderi)

•SUGESTIA

La baza tehnicii simboliste sta *sugestia*, calea poetica de realizare a simbolului si de exprimare a corespondentelor/a legaturilor ascunse dintre lucruri, a starilor vagi, nelamurite.

Tehnica sugestiei conduce spre o zona a vagului, a ambiguitatii, prin care se creeaza posibilitatea conexiunilor, a unor lecturi multiple ale textului.

Poetii simbolisti nu descriu, ci **comunica senzatii corespunzatoare unor stari sufletesti**. De exemplu, poezia despre corabii, mari, insule, faruri exprima aluziv, pe calea sugestiei, tentatia departarii si dorinta de evaziune.

„Vreau muzicii intaietate! / Astfel, Imparele prefer, / Mai vagi, mai libere-n eter, / Fiind in tot, plutind pe toate. // Alege vorbele ce-ti vin / Sa para scoase din confuzii: / Ah, cantecele, gri iluzii / De Tulbure in Cristalin. // Sunt ochi splendizi de dupa voaluri, / Zi ezitand in amiezi, / Ori astrii-n azurii gramezi / Pe dulci, tomnatice fundaluri. // Nuanta eu ravnesc s-o caut, / Nuanta, nicidecum Culoare, / Nuanta doar-ingemanare, / De vis cu vis, de corn cu flaut!...”

(Paul Verlaine, *Arta poetica*)

•CORESPONDENȚELE

-sunt afinitatile invizibile dintre diferitele parti ale universului (eu poetic si lume), care se traduc la nivelul receptivitatii prin simboluri;

-ele si-au gasit pentru prima data ecoul in sonetul *Corespondances* de Charles Baudelaire, considerat ulterior **arta poetica a simbolismului**;

-in categoria corespondentelor intra si **analogiile intre senzatii, emotii si tonuri.**

„...Ca niste lungi ecouri unite-n departare/ Intr-un acord in care mari taine se ascund,/ Ca noaptea sau lumina, adanc, fara hotare,/ Parfum, culoare, sunet se-gana si-si raspund. // Sunt proaspete parfumuri ca trupuri de copii,/ Dulci ca un ton de flaut, verzi ca niste campii,/ -Iar altele bogate, trufase, prihanite, // Purtand in ele-avanturi de lucruri infinite,/ Ca moscul, ambra, smirna, tamaia, care canta/ Tot ce vrajeste mintea si simturile-ncanta.”

(Charles Baudelaire, *Corespunderi*)

•SINESTEZIA

-reprezinta o asociere spontana intre senzatii de natura diferita, care se sugereaza reciproc;

-ea are, pentru simbolisti, valoarea unei cai de acces la unitatea misterioasa a lumii;

-este prezenta in celebrul vers „*Parfum, culoare, sunet se-ngana si-si raspund*” (*Corespunderi* de C. Baudelaire), in poezia *Vocale* de Arthur Rimbaud: „...*A, brau catifelat de muste-n roiuri, brun/ Ce zumzaie pe cate vreo proaspata duhoare //...I, purpuri, sange ftizic, superbe guri razand/ De furii, de betie sau de cainti patrunse. // U, ciclica vibratie a marilor verzui. // ...O, trambita veciei, stridente si infrangeri...*”, dar si in **simbolismul romanesc**: „*Oh! Lucrurile cum vorbesc [...]/ Bronz, catifea, lemn sau matase/ Prin grai aproape omenesc.*” (*Rondelul lucrurilor* de Al Macedonski) sau „*Clar de noapte parfumat,/ O gradina cu orizontul departat.../ Si in somn, pe banca veche, cugetari se contrazic,/ Greierul zimteaza noaptea, cu nimic.*” (George Bacovia, *Nocturna*), „...*O pictura parfumata cu vibrari de violet.*” (G. Bacovia, *Nervi de primavara*)

•MUZICALITATEA

-muzica este ridicata la rang de categorie poetica fundamentala, datorita posibilitatilor ei de sugestie absoluta:

„Muzica inainte de toate.[...] Muzica mereu si totdeauna...” (P. Verlaine)

„Poezia nu e decat muzica prin excelenta” (S. Mallarmé)

„Arta versurilor nu este nici mai mult, nici mai putin decat arta muzicii” (Al. Macedonski)

„E-o muzica de toamna

Cu glas de piculina,

Cu note dulci de flaut,

Cu tot de violina...

Si-acorduri de clavire

Pierdute, in surdina;

Si-n tot e un mars funebru

Prin noapte, ce suspina...” (G. Bacovia, *Nocturna*)

Muzicalitatea, inteleasa ca senzatie interioara, poate fi exprimata prin armonii verbale, pauze, asonante, aliteratii, refren si leitmotiv, prin repetitia obsedanta a unor cuvinte, a anumitor vocale.

Pentru crearea sugestiei si exprimarea nestingherita de rigorile versului clasic a miscarilor intime ale sentimentului poetic (**muzica interioara**), simbolistii cultiva poemul in proza sau realizeaza inovatii prozodice, explorand noi forme: strofa asimetrica, versul liber, ritmurile variabile, care ar corespunde muzicii interioare.

„Spun: o floare, si din uitarea in care vocea mea scufunda orice contur, altceva, deci, decat petalele stiute, muzical se inalta ideea insasi si suava, floarea care lipseste din orice buchet.”

(S. Mallarmé)

•INNOIREA ORIZONTULUI TEMATIC

Atitudinea poetica simbolista se manifesta in preferinta pentru anumite **teme, motive si simboluri**:

-singuratatea,

-nevroza,

-spleenul,

-reveria,

-crepusculul,

-toamna si ploaia,

-orasul,

-boala,

-moartea,

-decorul macabru,

-declinul,

-descompunerea materiei,

-evadarea in spatii exotice,

-marea,

-corabia,

-paradisurile artificiale,

-parfumul,

-culorile,

-muzica,

-erosul,

-odaia,

-pruncul etc.

„Sunt ca un print pe-o tara de negura stapan,/ Bogat dar trandav, tanar si totusi prea batran./ Care de scarba curtii slugarnice si vane/ Sta plictisit cu cainii si alte lighioane./ Nimic nu-l mai desfata, nici jocuri, nici vanata,/ Nici plebea care moare in curte la palat./ Bufonul, plin de snoave si tare-n zeflemele,/ Nu poate pe-acest bolnav pervers sa-l mai insele./ Luxosu-i pat in rece mormant e prefacut/ Si doamnele de-onoare, care-l gasesc placut./ Nu stiu ce desfranate gateli sa mai scorneasca/ Sa-l faca pe-acest june schelet sa le zambeasca./ Savantu-i care-i bate monezi n-a izbutit/ Din trupu-I sa starpeasca tot ce e pervertit/ Si-n baile de sange la Roma renumite/ N-a mai putut sa-nvie cu leacuri tainuite/ Cadavru-acesta-n care drept sange pur, in cete/ Si-n verzi, clocite ape ce vin din raul Lethe.”

(Charles Baudelaire, *Spleen*)

„Mahnita-i toata carnea, iar cartile, citite./ Sa fug! Sa fug aiurea! Sunt pasari fericite/ Sa zboare intre ceruri si spume neperechi!/ Nimic, nici oglindite-n priviri gradini prea-vechi/ In calea unei inimi care inchina marii/ O, nopti! Nici ocrotite, de raul calimarii./ Foi, goale,-n clar de lampa, de catre propriul alb/ Nici tanara femeie, la san cu prunc roz-alb./ Tot am sa plec! Fregata,-n tresalt de mari poavaze./ Sus ancora spre darnici atoli si blande oaze!// Un greu Plictis, in care sperante crude gem,/ Mai crede-n bun-ramasul batistelor, suprem!/ Si, ispitind furtuna, inaltele catarge/ Sunt, poate, dintre-acelea ce vantul le va sparge./ Fara catarge, fara, pierduti la antipozi.../ Dar, inima, asculta-i cum canta, pe matrozi!”

(Stephane Mallarmé, *Briza marii*)

*„Ploua, ploua./ Ploua cat poate sa ploua./ Cu ploaia ce cade, m-apasa/
Durerea ce veche, cea noua.../ Afara e trist ca si-n casa,-/ Ploua, ploua. //
Ploua, ploua,.../ Ploua cat poate sa ploua.../ Zadarnic vor cantece clare/ Ca
florile umezi de roua/ Cei vecinici scutiti de-ntristare...-/ Ploua, ploua. //
Ploua, ploua.../ Ploua cat poate sa ploua.../Fiinta mea si simtirea/ Sufar si
plang amandoua.../ Viata-si urmeaza-ndarjirea.../ Ploua, ploua. // Ploua,
ploua,/ Ploua cat poate sa ploua.../ Rapane-n geamuri ca-n tobe.../ Spinteca
inima-n doua/ Cantecul ploaiei de cobe...-/ Ploua, ploua...”*

(Al. Macedonski, Cantecul ploaiei)

*„O femeie-n doliu pe strada,/ O frunza galbena tremura dupa ea-/ Luat de-a
orasului sfada,/ Uitasem ca toamna venea. // ...Era mai demult o strada,/ O
scoala, si bruma cadea-/ Prin Sali, ca nimeni sa-l vada,/ Un elev singuratic
palea. // Un om, in amurg, pe-o strada.../ Pe foi nu mai stiu cum trecea-/ Sub
tropot, si-a lumii gramada.../ -Uitasem ca toamna venea.”*

(George Bacovia, Scantei galbene)

„De multa vreme ma laudam ca stapanesc toate peisajele posibile si consideram derizorii celebritatile picturii si ale poeziei moderne.

Imi placeau picturile idioate de deasupra usilor, decoruri, panze de saltimbanci, latina ecleziastica, carti erotice fara ortografie, romane ale bunicilor noastre, povesti cu zane, carticele pentru copii, spectacole vechi de opera, refrene neghioabe, ritmuri naïve.

Visam cruciade, expeditii geografice lipsite de relatari, republici fara istorii, razboaie religioase inabusite, revolutii ale moravurilor, deplasari de semintii si de continente, credeam in toate farmecele.

Am inventat culoarea vocalelor! – A negru, E alb, I rosu, O albastru, U verde. – Am oranduit forma si miscarea fiecarei consoane si, slujindu-ma de ritmuri instinctive, imi faceam iluzii ca am inventat un verb poetic accesibil, intr-o zi sau alta, tuturor simturilor. Imi rezervam dreptul de a-l talmaci eu.

Mai intai a fost un studiu. Scriam despre taceri, despre nopti, notam inexprimabilul. Fixam vertijuri.”

(Arthur Rimbaud, Deliruri – Alchimia verbului)

4. REPRESENTANTII CURENTULUI SIMBOLIST

Reprezentantii de seama ai curentului simbolist sunt:

-francezii Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Jean Moréas;

-belgienii Emile Verhaeren, M. Maeterlinck;

-germanii Stefan George, Rainer Maria Rike;

-spaniolii Rubén Darió, Antonio Machado;

-italianul D'Annunzio;

-românii Alexandru Macedonski, Dimitrie Anghel, Stefan Petica, Ion Minulescu, George Bacovia, D. Iacobescu, Demostene Botez.

5. SIMBOLISMUL ROMÂNESC

•Contextul istoric

Simbolismul este primul curent din literatura română care, prin Alexandru Macedonski și prin discipolii săi, este sincron cu cel european, fapt explicabil prin interesul unei părți a intelectualității românești pentru spațiul literar francez.

Simbolismul românesc, asemenea oricărui curent literar, cunoaște:

- o fază de apariție și de răspândire (1880-1900);
- o fază de maximă înflorire (1900-1915/1916);
- o fază de regres, până la dispariția sa din peisajul literar (catre 1940).

Etapa de început este caracterizată prin apariția unor articole programatice și prin activitatea cenaclului și a revistei *Literatorul* (1880-1919, în opt serii, cu întreruperi), conduse de Al. Macedonski, devenit șef de școală.

Etapa de maximă înflorire și strălucire a curentului se desfășoară la începutul secolului al XX-lea, până la război (1900-1915/1916). Pe lângă Al. Macedonski, autor al volumului *Flori sacre* (1912), ce marchează desprinderea de inflexiunile romantice ale tinereții și atestă formarea unei variante simboliste originale, se afirmă și alte personalități poetice de valoare: St. Petica (vol. *Fecioare în alb*, 1902), Dimitrie Anghel (vol. *În grădina*, 1905), Ion Minulescu (vol. *Romante pentru mai târziu*, 1908) sau George Bacovia (vol. *Plumb*, 1916).

Etapa de regres. După 1915-1916, simbolismul românesc trece în plan secund, devenind fundamental pentru alte orientări novatoare în poezie, sau, ramă parțial neconsumat, se prelungește prea mult la unii autori, până spre 1940, când simbolismul european intrase deja în istorie.

•**Trasaturile simbolismului românesc**

Trasaturile simbolismului românesc nu diferă esențial de cele ale simbolismului european, însă o analiză atentă poate constata o deplasare de accent către una sau alta dintre acestea.

Simbolistii români, ca și cei europeni, sunt tentați de:

•**investigarea unor zone tematice noi precum:**

-orasul tentacular,

-nevrozele,

-melancoliile autumnale,

-nostalgia departării,

-singurătatea,

-evadarea,

-drama omului modern apăsător de spleen, obsedat de ideea morții/ a bolii

- preferinta pentru imagini vagi, fara contur
- preferinta pentru clarobscur
- obsesia culorilor (albul, violetul, negrul) si a instrumentelor ale caror sunete sugereaza stari sufletesti (clavirul, pianul, vioara)
- cautarea valentelor muzicale ale cuvintului (cadenta, aliteratia, asonanta, ritmul launtric, repetitia, leitmotivul si refrenul)
- preocuparea pentru corespondente
- descatusarea fanteziei poetice in utilizarea simbolului sau a sinesteziei
- dorinta de a experimenta noi tipare in prozodie

In schimb, simbolistii romani refuza contemplarea pur sentimentala a naturii si, de asemenea, logicul, explicitul, rationalul in favoarea sugestiei.

„Oh, amurguri violete.../ Vine/ Iarna cu plansori de piculine... // Peste parcul parasit/ Cad regrete/ Si un negru croncanit... // Vesnicie,/ Enervare.../ Din fanfare funerare/ Toamna suna, agonie... // Vant de gheata s-a pornit,/ Iar sub crengile schelete,-/ Hohot de smintit. // Nicio urma despre tine,/ -Vine, nu vine?.../ Oh, amurguri violete...”

(George Bacovia, Oh, amurguri)

„Superbe note din pian/ Ca o fanfara se revarsa.../ Ah! arsa, inima mi-e arsa/ De soare etiopian. // De pe viori fiori incet/ Prin aer torc matase fina.../ Ah! Plina, inima mi-e plina/ De-o suferinta de poet. // Dar cobza suna infocat;/ Divini tigani cu ochii galbeni,/ Cantati, caci inca mai am galbeni/ Sa uit ce inca n-am uitat.”

(Al. Macedonski, Orchestrare)

„Strofe vechi, o mandolina,/ Un Cezanne si doi Gauguin, /Patru masti de bronz:/ Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin,/ O sofa araba, doua vechi icoane bizantine,/ Un potir de-argint, mai multe vase vechi de Saxa, pline/ Cu mimoza, tamburine spaniole, lampioane/ Japoneze, trei foteluri cu inscriptii musulmane,/ <<Fleurs du mal>> legate-n piele de Cordova,/ Si de pian:/ Charles Baudelaire si alaturi Villiers de l’Isle-Adam...// Toate sunt ca si-altadata.../ O, bazar sentimental!.../ Toate sunt ca la plecarea mea – dantela si cristal...”

(Ion Minulescu, Intr-un bazar sentimental)

*„Cafenea
Cu vizatori damnati,
Trecut-au ani,
Symbolism,
Curentul decadent.
Brosuri,
Bijuterii rare.
Paradoxe,
Bizarul,
Seri,
Nopti,
Efuzii de parfume
Si nuante.
Orasul dominant”*

(George Bacovia, De arta)

EPIGRAF PENTRU O CARTE OSANDITA

*Tu, cititor, tacut, bucolic,
Naiv si sobru om de munci,
Aceasta carte s-o arunci,
Cu tot desfrau-I melancolic.*

*De nu stii slova si vorbirea
De la dibaciul mag, Satan,
Arunc-o! vei citi-o-n van,
Sau imi vei crede sluta firea.*

*Dar daca, vrednic scormonesti
Cu ochiu-n rapi adanci, de freamat,
Citeste, si-ai sa ma iubesti;*

*Tu, suflet, iscodind c-un geamat
Un rai ce deopotriva-l vrem,
Ma plange!... Altfel, te blestem!*

(Charles Baudelaire)

BIBLIOGRAFIE:

1. XXX, Academia Romana, Institutul de Lingvistica Iorgu Iordan – Al. Rosetti, DOOM, editia a II-a revazuta si adaugita, Editura Univers Enciclopedic, Bucuresti, 2005.
2. Baudelaire, Charles, Florile raului, Editura Minerva, Bucuresti, 1978.
3. Bacovia, George, Poezii, Editura pentru literatura, Bucuresti, 1968.
4. A. Costache, F. Ionita, M. N. Lazar, A. Savoiu, Limba si literatura romana (manual pentru clasa a XI-a), Editura ART, Bucuresti, 2006.
5. Macedonski, Alexandru, Opere (vol. I-II), Editura pentru literatura, Bucuresti, 1966.
6. M. Martin (coord), E. Lasconi Rosca, C. L. Radulescu, R. Zane, Limba si literatura romana (manual pentru clasa a XI-a), Editura ART, Bucuresti, 2006.